

יושר לבבך עמואל חי ריק בעל המשתתפים בית א' חדר א' פרק י"ג

ומאחר שבדברים הנסתרים האלה אין אנו משיגים אותם בכח החקירה טבעית דא"א לעמוד עליהם על ידה אלא מפי התורה בהשגה קדומה המתנוצצת בנוצף נשמתו, על דרך מה שכתב הרח"ו בהקדמת שערי קדושה ז"ל ויש אשר נפשו עצמו בהודוכה במאוד מאד תתגלה לאדם ותנהיגהו בכל דרכיו, **לכן [אין] אני חושש כלל ועיקר להשיב לאשר רצו להוכיח בחקירתם שהצמצום אינו כפשוטו**, כי מה מעיל חקירתנו בדבר שאין אנו יודעים אם שייך לומר בו באמיתות אפילו מהות וכ"ש שלא ידענו מהותו, כי לעולם יכול אני לומר שהוא מהות נעלם ממנו שכל חקירות אשר נעשו לא שייכי בו או נאמר שרצונו זה כבודו אף כי היה נראה לנו על פי החקירה דאין שכלנו סובל לומר כן בו.

ואני סובר לא מדעתי לבד אלא גם על פי קבלת הרב האר"י זלה"ה שהוא כפשוטו, אף כי לא נעדר כח הסיבה ראשונה לברוא העולמות אם היה רוצה בלי שיצמצם לא עצמותו ולא כחו כי אחד הוא. ואף כי לא ידעתי לצייר בדעתי איך היה אפשר זה כמו שלא ידעתי איך נצמצם מאחר שלא היה מקום ריק ממנו החסרון תלוי בו כי ריק הוא ממני דרך ידיעה זו לא מאחדותו יתעלה ועליו אני סומך בסברה זו המקובלת לא על (חקירתו) [חקירתנו] במהותו, אלא כי מתישב יותר על לבי לומר שהוא כפשוטו ושהשגחתו היא הממלאת מקום הצמצום בדקדוק עצום, וזהו מה שאמרנו בתקונים לית אתר פנוי מיניה בעליונים ותחתונים, משנאמר שאינו כפשוטו ונמעט בכבודו יתעלה באמרנו שעצמותו נמצא בינינו אף במקומות הבלתי ראויים לו, וכמו שכתבתי בפי' י"ב שאינו העדר כבוד שנאמר שהמלך משיג מחלונו דבר לכלוך כמו שהוא העדר כבוד שנאמר ח"ו שהמלך עצמו בתוכו, וכן כתיב ביה (תהלים קי"ג פ' ה') הגביה לשבת המשפילי לראות.

ומדברי רז"ל שדקדוקו על עצמם לומר הקב"ה מקומו של עולם ואין העולם מקומו הכי מוכח דהכי איתא במדרש על פסוק ויפגע במקום ז"ל (מד"ר בראשית פרשה ט"ח פיסקא ט' ובפיסקתא רבתי כ"א) למה מכנין שמו של הקב"ה וקורין אותו מקום מפני שהוא מקומו של עולם אמר ר' יוסי בן חלפתא אין אנו יודעין אם הקב"ה מקומו של עולם או אם העולם מקומו מן מה דכתיב הנה מקום אתי הוי הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו.

ליקוטי הגר"א ז"ל עמ' ל"ה

וידוע כשם שהוא בלתי-בעל-תכלית כן רצונו. וזהו אין-סוף לרצונו הפשוט, ואף בזה אסור לחשוב כלל, רק ידוע שהעולמות הן בעלי תכלית והכל במספר, ועל כן צמצם רצונו בבריאת העולמות וזהו הצמצום... והקו הוא השגחתו במעט מן המעט ואף בזה המעט אין העולם כדאי עד שאף זה נקרא אין-סוף בערך העולמות שאי-אפשר להשיגהו... והנה השגחתו ורצונו שנקרא אין-סוף צמצם שסילק מכל והאציל השגחה פרטית דקה ולא סילק מרצונו שישאר דקה כי באין-סוף אי-אפשר לומר שום חלק כי החלק הוא גם כן בלתי בעל תכלית

נפש ההיים שער ג' פרקים ד'-ה'

והענין כי ודאי האמת. שמצדו יתבי גם עתה אחר שברא וחדש העולמות ברצונו הוא ממלא כל העולמות והמקומות והבריות כלם בשיווי גמור ואחדות פשוט. ואין עוד מלבדו כמשמעו ממש. וכמ"ל של ממקראות מפורשים ובשם הרוקח ז"ל. וכמו שתקנו לנו קדמונינו ז"ל לומר קודם התפלה אתה הוא עד שלא נברא העולם אתה הוא משנברא העולם. ר"ל אף שכבר נבראו העולמות ברצונו הפשוט יתבי. עכ"ז אין שום שינוי והתחדשות ח"ו ולא שום חציצה מחמתם בעצמות אחדות הפשוט. והוא הוא גם עתה כקודם הבריאה שהיה הכל מלא עצמות א"י"ש ב"ה גם במקום שעומדים העולמות עתה.....

[פרק ה] אבל עכ"ז הן הן גבורותיו ונוראותיו ית"ש. שאעפ"כ צמצם כביכול כבודו ית' שיוכל להמצא ענין מציאות עולמות וכחות ובריות נבראים ומחודשים בבחי' שונים וענינים מהולקים וחילוקי מקומות שונים מקומות קדושים וטהורים. ולהיפך טמאים ומטונפים והוא הבחי' אשר מצדינו. היינו שהשגתנו אינה משגת בחוש רק ענין מציאותם כמו שהם נראים שעפ"י זאת הבחי' נבנו כל סדרי חיוב הנהגתינו שנצטוונו מפיו ית' חק ולא יעבור. ומצד זאת הבחי' הוא שדימוהו רז"ל כביכול כענין הנשמה אל הגוף

אגרות הרבי מליוביטש

כ"ה ד' י"ט ט"ס, צ"ט

כבוד הר"ה ג' והרה"ח וז"ח א"א נבן ומשכל וכו' וכו' מהר"י ובנימין סוף שלום וברכה!

המכתב בצירוף העשרים ושמנה הגיע בזמנו.

ומה שכותב בענין הצמצום, אשר אחר ממבירי אומר, שכל השיטות בזה הולכים למקום אחד.

נפלאותי ביותר גם על קא סלקא דעתך כזה, ובפרט אשר כתיר מכתבו בשם לומר ספרי המקובלים, כי פשיטא אשר אינו כן כלל וכלל. ועוד בזה הראשון שאחר הארז"ל, שהוא גילה לנו סוד הצמצום, היה בענין הצמצום חלוקי דיעות בין בעלי תריסין מן הקצה אל הקצה, כנראה כספריהם, ומשכה המהלוקת גם אחר כך.

הוא בשני ענינים עיקריים: אם הצמצום הוא כפשוטו אם לאו. סילוק או העלם. אם הצמצום הוא רק באור או גם במאור.

ואפשר בזה ד' שיטות א) הצמצום כפשוטו גם בעצמותו. והאית הסברים כן, ואיך אפ"ל המלך נמצא במקום האשפה ח"ו. ב) הצמצום כפשוטו אבל רק באור. ג) הצמצום דלא כפשוטו אבל גם במאור. ד) הצמצום דלא כפשוטו ורק באור.

והנה המתנגדים כימי ארמו"ר הזקן אחז כשיטה הראשונה הג"ל וכידוע, היו מפרשים לית אתר פנוי מיני' היינו מהשגחתו, ואמרנו אשר השיטה והעצמות נכבד בכל מקום, היא טוהרת לרינים דמכאוח המסתמח וכו' וכו'. ומכ"ש בכרחים ומדעות

מכתבי תורה

66

ספירטו כוכן בעק"ט וארמו"ר הזקן. ועיין גם כן שער היחוד והאמונה ס"ז ואגרת הקודש סס"ה. וכבודמה לי טגם ב"בית רבי" נדפס מכתב ארמו"ר הזקן מרבר כזה. שיטה בעק"ט נפש החיים, סמוכיר כתיר במכתבו הוא כשיטה שלישיית הג"ל, וחלק בזה על רבו הגר"א - ובכלל, נראה שראה הר"ח מואלאין ספרי תב"ד, ובפרט ספר התניא, ונשפע מהם, אף שאינו יודע זה בהוכחות גמורות.

אבל אנו אין לנו, אלא כשיטה ד' הג"ל, שאין הצמצום כפשוטו, וגם זה לא כמאור אלא כאור, ורק בבחינה התחתונה שכאור שלפני הצמצום, וכמבואר בספרי ובתבי תב"ד.

ובימינו אשר זכינו לאורה, שנהבאה מכתב הצמצום, באריכות לפי ערך ובכמה וכמה פ"טים, בספרי תורת הסודות תב"ד הנדפסים ואשר בכתב, הנה הרוצה לדעת ענין הצמצום, על כל פנים במרה ידועת, בהבנה והשגה, אין לזה דרך אתר אלא לעיין בתב"ל, וכדי להוכיח בזה, די להשתדל הנאמר בזה בשאר ספרים, שכנראה כמה מהם לא רצו לפרט הדברים מאיזה טעמים, להפבואר בספרי תב"ד.

אני יודע איה ספרים וכתבים ישנם אצל כתיר כדו לציין אליהם.

ורקין בענין הצמצום: תורה אור דיבור המתחיל פתח אליהו (וישנם על זה הנחת ארמו"ר ג"ע שהג"ל, בקפירה, באטאצקא, לקוטי תורה הוספת לויקרא ריבוי המתחיל להבין מ"ש בספר אצורה חייב, שער היחוד, ספר המצות מצות האמת אלקח ושרש בזה התפלה (מתחיל כפרס ל"ד), סידור על פסוק וכו' רב טובך. ברודשי כ"ק מ"ח ארמו"ר שליט"א הנדפסים: אל יפטר אדם פ"ט, ודשו ה' תרצ"א, על כן יאמר תרצ"א, שבועות תרצ"ג דף ה', טוב לי תרצ"ז.

כן בטה יש אצלו המשך תרס"ו, ומבואר גם סט: מתחיל מרובוד המתחיל וז"ל ה' את הים, ומרובוד המתחיל אנכי היא. ושייך לענין הצמצום גם המבואר בתניא פ"קו פ"ט ונפרש באריכות יותר ברודשי יביאו לבוש מלכות שבתורה אור ושערי אורה צינתי גם הידועים בטה לכתיר לשלכות הדבר.

ואכ"ש בכבוד ואחו כל טוב סלה.

הרב זצ"ל

אורות הקודש / חלק ב / עמוד תקכח / ההתעלות הבלתי סופית - יג

כשהתעלות הצפיית מתגברת בנו, הננו מתגאים ברום ענוה, לדבר הגות שיח קודש, ומתעלים אנו ממעל לאותו התוכן הנשא, של רוי רזים, מקור הברכה של התוספת ממעל לה, וכשאנו אומרים ביטוי אין סוף. לבנו מלא רגש שאלה ושקיקה פנימית אל ביטוי אין ראשית, והננו חשים, שאין ראשית אינו נהגה גם בהגות ביטוי המחשבי היותר כמסוגל וגנוז.

באין סוף מונחה היא השלילה של אפשרות התוספת, כי מה יוסיף על אין סוף, על השלמות המתעלה מכל עומק הדר עז. ויש **מכון לריכוז מלכותי, לכוונן השלמה בלתי פוסקת המתעלה, בגרעון המכשיר את התוספת, בצמצום המכשיר את ההרחבה.** וכיון שההתאצלות העליונה בטויה, הננו כבר מורשים לומר, שעומק ההתעלות הבלתי סופית הרי היא מתעלה בשחרור עליון בהבדלת האורים, שדין התוספת נהג בהם, מהמקורות, העוצם שאין בו ערך של התעלות מרוב תעצומו. ורק בשביל היכולת הבלתי סופית הזאת לחולל סופים והגבלות, שיהיה כלי ברכה לעדנת שעשועי עולמים, בשביעת טוב מתק תענוגים עדינים, בספינת אחדותם. יש כח הבטאה, קול דממה דקה. אבל באין ראשית לא יחוקה ערך נורא זה. ומה יושיט לנו, אם נסכיל לחשוב על מרום התעצומה, על עומק מקור כל מקור, נעלה מכל היות הויי היות, שם אין שרעף, גם בערכי הערכים הבלתי נערכים. אך לאלהים דומי נפשי, כי ממנו תקותי.

קבצים מכתב יד קדשו כרך ב | פנקס ה פיסקה 94

בשכל יש מקום ליחס את ההיות של המציאות מאפיסה מוחלטת, בכח אין סוף, ויש גם כן מקום לצייר שהכל נתהוה לא מאפיסה כי אם מאמתת מציאות של מציאות אין סוף. באופן הראשון אפשר לקחת הכל בדרך המוכר לשכל, ולחוש כי ההויה שהיא דבר בפני עצמו, חוץ מאין סוף, יכולה להיות ממש כפי מה שהיא מושגת ונראית. אמנם בציור השני אין אפשר כלל לומר, שכל ההעדרים, ההגבלות, השינויים והחולשות, יתהוו מאמתת אין סוף, שמשולל הוא מכל אלה בתכלית השלילה, על כן נח הוא להאמר שבאמת יש רק הכוה במשיגים להכיר את כל החלקים של התגלות כל החלקים של ההויה ביחושם להם בתור חסרונות כאלה ובשינויים כאלה, אבל באמת אין השכל, וקל וחומר החוש, רואה אמתתו של שום ענין, ובאמת הכל עומד, והכל טוב, והכל מלא שלמות אין סוף. **להבחין בין אלה שני הדרכים, הוא ממעל לשכל האדם כפי מעמדו, והספיקות הנצחיים הללו מחבקים בעזם את כל הדואות הכללית.**

אורות הקודש / חלק ב / עמוד שצט / ההשקפה האלהית הכוללת - ו

טבע הדבר הוא, שבההשקפה הרגילה, אותה ההתבוננות האלהית הבאה מהדעה המונוטאיסטית, שהיא ההשקפה היותר מפורסמת גם מצד האמונה, היא **מסבבת לפעמים עצב וחלישות נפש, מפני הרפיון הבא ברוח האדם בציורו, שהוא בתור נמצא מסובב מוגבל וחלש רחוק הוא מההשלמה האלהית, המאירה באור תפארונו גבורתה.** ביחוד החולשה מתעוררת על ידי ההבלטה שהחסרונות המוסריים מתבלטים בנפש על ידי ההקבלה במעמד האדם, לעומת השלמות האלהית, ביחס אל הצדק והמוסר. אמנם עלולה חולשה זו להיות מתמעטת באותה המדה שאדם מוצא את עצמו איתן במעמדו המוסרי, המעשי והמדתי. אבל מכל מקום אין החולשה נפקעת לגמרי, מפני ההשערה הזורמת של הצעירות החדלה לגבי הגודל האלהי, המבהיל בתעצומות אין סוף את הרעיון היותר רחב.

פחות מההשקפה הזאת מיגעת את האדם ההשקפה המונוטאיסטית, הנוטה להסברה הפנטאיסטית, כשהיא מזדככת מסיגיה, **המובלטת בחלקים רבים ממנה בהחלק התבוני של החסידות החדשה, שאין שם דבר מבלעדי האלהות.** האדם מוצא את עצמו, שאם אך לא יתפס בתוכיותו מקום בפני עצמו, שאז בהקדו בדמיונו מהשלמות של אין תכלית האלהית, הוא ודאי חדל ורפוי, ואינו כלום, ואינו כלום עוד יותר מהאין כלום של הביטול הערכי שבא על ידי ההצטרות הראשונה, מפני שאז הוא נחשב שאמנם יש איזה מציאות לו בפני עצמו בגבולו ותחומו חפצו והכרתו, רגשותיו ונטיותיו, אלא שעולמו הוא קטן באין שיעור עד כדי חולשה ואפסיות לעומת הגודל האין תכליתי האלהי, אבל אין זאת אפסיות גמורה ומוחלטת בעצם, לא כן הוא בההשקפה השניה, המסבבת שאין דבר חוץ מהאלהות המוחלטת, אם כן השיקוע בנטיותיו הפרטיות של האדם, הנשענות על השקפת החיים שיש איזה מציאות פרטית הוה לעצמה, אפילו בצורה שבקטנות, הוא רק הבל ושוא נתעה, וראוי היה לפי זה להשקפת עולם זו להיות מחלישה את רוח האדם במעמקי ההתבוננות שלה עוד יותר מהראשונה, מכל מקום אין הדבר כן, אלא שזו האחרונה **משיבה לאדם מיד את עז נצחו, היא רק מעודדת אותו, שאין לו לשכח את אמתת היותו, ושעליו להתרחק מכל ארחות החיים הנובעים מהמחשבה הטעותית של הישות של עצמו הפרטי, הקרוע ברוחניותו מהאין סוף האלהי, אבל כיון שהוא צועד על דרך זה, אין לו עוד לכבוש דבר של מציאות כי אם דבר של דמיון כוזב, וכבר הוא מאושר באין סוף.**

אמנם באמת אין עבודה זו קלה כל כך כמו שמצייר אותה הדמיון לכאורה, היציאה לחופש ממסגר הדמיון היא עבודה לא פחות קשה מהיציאה לחופש מאיזה מסגר מציאותי, מכל מקום סוף סוף עז רוח לו הוא יותר מהמחשבה הראשונה. אבל אי אפשר לגשת אליה כי אם על ידי ההרגל הגדול וההתלמדות השכלית היותר זכה שאפשר להיות על פי ההשקפה הראשונה, ואז היא מלבשת את המחשבה האחרונה באורה לכל פרטיה, ונעשית לה בית קיבול **והיכל ד' בהיכל קדשו.**

אך אף על פי שהעולם העיוני וההרגשי השירי הוא יותר מזדכך ומתעלה על ידי המחשבה השניה, המלאה מאור הענוה וביטול היש, מכל מקום העולם המעשי איננו יכול להיות הולך את דרכו על פי ההסתכלות התדירית העליונה הזאת, ומוכרח הוא האדם להנמיך את אורו מצד הכרח הסתגלותו לעולם המעשה ולהיות קשור בהמחשבה ההיכלית הראשונה, אבל בידיעה ברורה, שהיא איננה מחשבה ברורה כשהיא לעצמה, ולית לה מגרמה כלום, אלא שהיא מסובבת בסיבוב שכלי וציורי ממהלך המחשבה העליונה של ההסתכלות השניה שאמרנו. ואז העולם הממשי נעשה מזורז ומלוכב ומלא צדק, והעולם המחשבי מתגבר ועולה ומברכת מקורו, והם מתאחדים תמיד, על ידי הבטות מאוחדות, ומרכז הויה מאוחד, ביחודא שלים.